

^vSOLSKI PRIJATEL.

Izhaja vsak torek na pol pol in velja na leto 2 fl. 12 kr. po pošti, 2 fl. brez pošte.

Číslo 31. V torek 27. julija 1852. I. tečaj.

Ljudska šola.

Kaj ima učitelj storiti, da bode svoje učence npravno gojil?

Da človek vè, kaj je prav, kaj ni prav, kaj ima in sme storiti, česar se ima ogibati in varovati, — da človek vè, kako se ima obnašati, da bode lepo, brumno in npravno živel, je treba, da človek koga ima, da mu povè, kaj je prav, kaj ni prav.

Tudi to je Bog, neskončno modri in mogočni stvarnik, lepo in dobro oskerbel. On je dal človeku vest, to je notrajni glas, kateri mu pove, to je prav, to ni prav, kateri ga opominja, uno stori, tega se vari. Mi nosimo u sebi sveto postavo, ktero je s svojim perstom u serce vsih ljudi s ognjenimi pismenkami napisal sam Bog (Rim. 2, 15); in naše serce nam govori, da se tej postavi brez vsega izgovora in opora čisto podveržemo. —

Pa vendar tudi vest, kakor vse dušne moči in sposobnosti, u novorojenem človeku spi, še le sčasoma začne se zbudjati in oživljati, začne glasnej in močnej govoriti in klicati. Pa kaj bi vse to pomagalo, da bi vest se zbudila in vpila, ako bi človek za taj znotrajni glas nič ne maral, ga ne poslušal, ter po njem se ne obnašal in ravnal? Dveh reči je toraj treba: da vest prav in glasno govori, in da človek njo tudi poslušša.

Iz tega vsakdo lahko vidi, kaj ima učitelj storiti, da svoje učence npravno odgoji.

On ima skerbeti:

- I. da se bode vest učencev zgodaj zbudila in glasno govorila;
- II. da jo bodo učenci vselej poslušali in bogali.

Zdaj še le vemo, kaj šola velja.

(Dalje.)

Pridnih šolarjev lepa noša.

Šola ni le za šolo, temuč za celo življenje. Gospod fajmošter so jim povedali torej, kako se imajo doma nositi, ter jim dali na drugo tablo napisati

Deset domačih zapoved.

1. Vsako jutro hitro ko vstaneš, se pokrižaj, in juterno molitvico reci.

2. Čedno se vmij in opravi; ne vmito, ne oblečeno in brez molitve ne smeš jesti.

3. Za kruha, za kosilco alj za malo južno vselej poprosi; samo jemati ne smeš.

4. Pred jedjo in po jedi vselej pomoli; tudi kakor hitro zašliš zvoniti.

5. Kar ti vkažejo, le hitro vbogaj; jezlati nikolj, alj pa kujati se!

6. Če kako škodo narediš, ne taji, ampak hitro za odpuščanje prosi.

7. Grede pozdravi vsakega, ki te sreča; pa tudi na pozdravo odgovori.

8. Greš memo cerkve, memo križa alj podobe, spodobno se prikloni in reci, kakor te v šoli učijo.

9. Po večerji starišem roko poljubi, poklekni in odmoli prej ko se vležeš.

10. Oblačilo položi na svoj kraj, počivaj spodobno, v jutro pa hitro vstani, ko se zbudiš.

Vsako saboto so te postave iz table brali, in gospod fajmošter so skerbno pozvedovali, kako se otroci doma vedejo. Vsakega mesca posledno saboto so prišli v šolo poskušat, kako kaj znajo, pa tudi s vsakim porajtat, kako so od kterege zvedeli. Otroci so se tega huj bali ko šibe; in stariši niso mogli dohvaliti, kako so šolarji vsi drugi, ko so bili poprej. Tudi kratkih molitvic so jim dali prepisat, katerih so se iz glave naučili in molili

doma. V kratkem so bili mladi ljudje toliko pohlevni in bogaboječi, da jih je vse hvalilo. Šola je bila skoraj pretesna, tako so v šolo silili. Otroci so raj eno uro poprej vstali in na pašo gnali, alj pa eno uro dalej pasli, da so le v šolo šli. Kmetje so rajši pastirja alj varuča najeli, kakor bi bili otrokom v šolo branili.

Šola za zdravje in poštenje.

Po leti je bila velika vročina po dne, noči pa hladne. Nekoljko šolarjev je na griži zbolelo, in tudi odrašeni so merli. Gospod fajmošter so iz kancelna oznanili, kako se naj bolenja varjejo, kako v bolezn zadržijo. V šoli so dali tudi na tretjo tablo zapisati

Deset varhov za zdravje.

1. Vmij se čedno zjutraj, usta posebno tudi zvečer, to da ne vmivaj se, kedar se potiš.
2. Ne pij, kedar ti je vroče, dokler se ne ohladiš; pa pij le po malem.
3. Ne jej prevroče, ne prenaglo, ne preveč; pa tudi ne šadja, ki zrelo ni; ne zobaj jagod, ki jih ne poznaš.
4. Ne pij žganja, tudi vina le malo; na mastne jedila vode prehitro ne pij.
5. Zjutraj in zvečer ne prehladi se; po noči še ne razodeni, ako zunaj ležiš.
6. Po zimi ne hodi hitro iz mraza za peč.
7. Ne grizi terdih reči, s železam si zobov ne trebi, in ne liži sladkih reči, od tega zobi boljjo.
8. Na sonci ne beri in šivaj, pa tudi pri mesenci ne, alj pa v mraki, da te oči ne zapustijo.
9. Ne igraj s nožam, ne vilicami, ne skakaj čez grabne, ne pleži po drevji; tudi kopaj brez varha se ne.
10. Kedar ti slabo prihaja, hitro materi alj pa očetu povej, naj ti pomagajo.

Teh deset varhov je prvi šolarjev prvi dan vsakega mesca braj, in drugi šolarji so za njim rekli, gospod šolski so pa tudi kaj vmes povedali.

Učitelj svojim učencem na koncu šols. leta.

Ljubi moji!

Minulo je naše leto. Danas smo zadnikrat skupej. Ne morem drugači, da vam, ljubi moji, danas zadni dan, še to in uno posebno k sercu govorim.

Kdor je bil priden in dober in se je rad učil, ima zdaj lahko in veselo serce, in zdi se mu dobro. Stariši so vas zdaj veseli, ker ste se veliko lepega naučili. Bog vas ima rad in vas ljubi, ker ste svoje mlade ure dobro in tečno obrnili. Vsi, ki ste bili pridni, ste zdaj prišteti k slavni versti pridnih šolarjev. Vse bo zapisano ostalo, in se bo še bralo, ko nas in vas več ne bo. — Ko bote že odrašeni, se bote na svoje prijetne mlade leta s veseljem spomnili. Veselilo vas bo, če se bote spomnili, da ste bili pridni in se lepo učili. Pa tudi marsikterega bo peklo in grevalo, če je zdaj premalo priden in dober bil. Kar ste zdaj sejali, to bote enkrat želi, in s tem se bote na starost preskerbeli. Vsak, ki je bil čez leto priden in se je dobro učil, naj se zdaj veseli! — Veliko veliko ste lepega in dobrega slišali in se naučili, kar bi gotovo ne bili zvedeli, če bi v šolo ne bili hodili. Zlo smo se prizadjali, da bi vam v vaše mlado serčice dobro seme vsejali in vas lepo izredili. Večkrat smo se veliko trudili, da bi vas bili dobro in prav naučili. Večkrat nas je tudi taj ali uni šolar nadlegoval in jezil. Vendar vse, vse bomo pozabili, ako bomo le količkaj vidili, da se nismo zastonj s vami prizadevali in trudili. Nobena reč nas ne bo tako zlo veselila, kakor če bomo vidili in slišali, da so iz naših šolarjev pridni mladenči, in iz pridnih mladenčev pošteni ljudje prirastli.

Nekaj iz med vas bodo že, ker so že v letih, zanaprej vsakdanji šoli slovo dali. Oj dragi moji! ne morem vam dosti priporočiti in zaterditi, kako zlo zlo se varujte, da se ne bote spridili in pohudobili. Prišli bote v mnoge tovaršije in med mnogo ljudi. Varujte se, skerbno se varujte, da se ne bote pri hudobnejih mudili, ča se ne bote s njimi bratili in pečali, — da jih ne bote poslušali in se od njih hudobij naučili. Gorje vam, ako se jim bote le količkaj vdali! —

Vse žlahtno in lepo bo kmalo iz vašega nedolžnega serca izbežalo, in vse, kar smo vas v šoli s tolikim trudom učili, vse bo zastonj in zgubljeno nad vami. — Ne bodite vendar taki, da bi vas pošteni ljudi kdaj žalostni bili. Bodite in zaderžite se povsod tako, kakor smo vas zdaj učili in opominjevali, da bodo vsi ljudi vidili in vedeli, da ste bili pridni šolarji, in da ste tako tudi dobri in pošteni ljudje postali. Pridite, kdor more, tudi zanaprej radi v šolo. Berite radi dobre bukve, in ne pozabite nikoli lepih pravil in vodil, ki ste jih tukaj slišali. — Prosimo še danas vsi skupaj dobrotljivega Boga, da bi nas varoval vsega hudega, in da bi vam pomagal dobro in lepo živeti. (Se moli ali poje šolska molitev.) Bog vas obvari, ljubi moji učenci, Bog bodi s vami, kodar koli bote hodili! Ostanite s Bogom!

Zapojmo veseli
Iz cel'ga serca,
Je leto minulo,
Hvalimo Boga.

Se bomo ravnali
Po naukih skerbno,
In bodemo radi,
Živeli lepo.

Smo v šolo hodili
Učili smo se,
Veliko naučili,
Kar treba nam je.

Ne bomo pečali
S hudobnimi se,
In greha se bali,
Kot kače vsele.

O Bogec naš mili!
Te pros' mo lepo,
Oj ti nam pomagaj,
Da ž'vimo tako.

A. Praprotnik.

Tobia. *)

Že več let je Bog ukazoval svojim prerokom, da naj označujejo Izraelskim kraljem in rodovom, da je že blizo tisti čas, ko bo Bog jih štrafal z avoljo njih grehov in z avoljo zanemarenja

*) Da čast. gosp. bravci sami vidijo in se prepričajo, kako izvrstna je knjiga „Sveta povestnica“, ki je jo nam slavni gosp. Št. Kocijančič poslovenil, nekatere strani od besede do besede iz nje ponatisnemo. Se dobi pri vsih knjigarjih in velja le 36 kr. sr. Vredn.

božje postave: toda ti nespremišleni so bili gluhi pri tem očetovskem svarjenju, zato pa je tudi božja pravica začela hudo tiščati Izraelsko kraljestvo. Asirijska vojska pride, obsede mesta te dežele, dasiravno so Izraelci si po moči prizadevali se braniti, sovražnik je v vsih bitvah zmagavec, in odpelje deset rodov sabo v sužnost v Asirijsko kraljestvo, to je, celo Izraelsko ljudstvo tistih deset rodov je bilo zdaj sužno, in je bilo odpeljano in raztrošeno po bregovih Eufrata in Tigra, dveh rek, ktere so po sredi Asirijskega tekle. —

Merkajte tukaj, ljubi otroci! da so Asirijski zdaj si podjarmili samo Izraelsko kraljestvo; Judovsko kraljestvo je vedno še stalo noter do tistega časa, kterega je bil Bog odmenil tudi njegovemu padu.

Ko so bili deseteri rodovi v poglavitnem mestu Asirijskega kraljestva, v Ninivi, v sužnosti, je živel med njimi tudi svet mož, *Tobia* po imenu, kteri ni nikoli častil malikov, katere so stavljali Izraelski kralji, in ni noben čas svojega življenja pozabil na Bogu dolžno čast, temuč je vselej na tanjko Mojzesovo postavo deržal. Zato je tudi Bog, ki nikoli tistih ne zapusti, kateri vanj upajo, Tobiu vedno dajal potrebno serčnost, da je svoje dolžnosti na tanjko in stanovitno izpolnoval, dasiravno je bil vedno v velikih nevarnostih. Potem ko je bilo mesto Samaria razdjano, je Asirijski kralj veliko Izraelcev umoriti dal, in ojestro je bilo prepovedano, koga umerjenih pokopati: ali *Tobia* ni maral za to prepoved, on je li serčno se lotil tega dela usmitenja proti svojim bratom; tudi ni nikolj jenjal, dokler je kralj jih stiskal, tolažiti žalostne, streči bolnikom, in deliti ubogim ves svoj denar. Večkrat so tisti tuji vojaki ga iskali, da bi ga umorili, zato ker je bil kralju nepokoren, ali on jim je vselej srečno všel, zavoljo tega pa tudi ni odjenjal noben dan od teh svojih del usmitenja. *Tobia* si je pač zaslužil s tem svojim lepim zaderžanjem, ni res? da bi ga Bog vedno varoval. In kmalo boste vidili, kako mu je bil Bog povernul vse te njegove dobre dela.

Znajte tadaj, da ta sveti mož je bil že precej star, in da je bolan bil že več let; imel pa je sina, ki se je ravno tako klical, kakor on. Mladi *Tobia* je bil izrejen v božjem strahu in v vadbi

vsih čednost, in ker je bil mladenič lepega zadržanja, so ga vsi radi imeli, kateri so ga poznali.

Neki dan ubogi stari Tobia, truden dela, zadremlje blizo hiše; nad njim gori pod streho so imele lastovice svoje gnjezdo; iz tega gnjezda mu pade nekaj gnoja v njegove oči. Ko se ubogi Tobia prebudi, ne vidi nič več — oslepel je! . . .

Ta je bila, ljubi moji otroci! velika nadloga, katero mu je Bog poslal, da mu je vid vzeli; zakaj on ni mogel zdaj več neba gledati, kamor je tolikrat svoje oči povzdigoval; tudi ni mogel več gledati svoje žene in svojega sina, ktera je tako rad imel. Vendar pa ne zgubi Tobija ne serčnosti, ne poterpežljivosti: in kadar mu je njegova žena, ki ni bila tako poterpežлива, kakor on, s jokom govorila: „Kaj nam pomagajo zdaj vse tvoje dobre dela, ker te Bog tako tepe?“ — ji je Tobia odgovarjal: „Bog vari, da bi mi bilo kadaj žal tistih dobrih del, ktere sim zamogel storiti: vanj samo hočem vselej zaupati; pred ali posled bo on že plačal in povernul mojo poterpežljivost, s ktero prenašam nadloge, ki mi jih pošilja, zato da me skuša. Nobeden, veruj mi, nobeden ne more iztuhitati njegovih sodeb. Mi se moramo samo udati in podvreči njegovi sveti volji brez nerganja in vanj zaupati.“

Vendar pa, ko vidi Tobija, da je že silno star, in da ga zraven tega še huda bolezen tare, ter misli, da mu je smert že blizo; pokliče enkrat k sebi svojega sina, da bi mu dobre nauke dal, po kterih bi se imel v celem življenju ravnati.

„Sin moj! mu pravi; kadar jaz umerjem, spomni se vedno na svojega očeta, in na dobre nauke, ki jih od njega prejmeš. Spoštuj svojo dobro mater: spolnuj na tanjko božje zapovedi; ne privoli nikoli v najmanjši greh, in boj se, njemu se zameriti. Vsaki dan, dokler živiš, zahvali se Bogu za dobrote, ki ti jih vedno deli, in posebno vari se, da napuh tvojega serca ne prevzame. Bodi usmiljen in pomagaj rad bližnjim, sin moj! stori njim vse, kar bi želel, da bi oni tebi storili, in terdno veruj, da dobro djanje je neposušljiv izvir vse dobrote.“

(Dalje sledi.)

Drobtinčice.

* Knjigoteržec Glasonov u Moškvi, poglavitnem mestu na Rusovskim, razdaja med uboge in pridne otroke, ki u šolo hodijo, zastonj šolske bukve, in to že več let sem. Verli mož in lep izgled! —

* Slavni domorodec in slovenski spisovatelj, čast. gospod Miha Verne, stolni prošt u Terstu, svoje potovanje po nekterih jugoslavjanskih krajih prav lepo po Novicah popisuje. Žalostno se je nam zdelo brati, kar gosp. Verne od Zagreba piše: „V Zagrebu je tudi neko lepo poslopje s zalo cerkvijo za poduk in izrejo mladih ubozih deklet. Ko sim v cerkov prišel, je nek duhoven pred altarjem s deklicami, ki jih pa ni bilo viditi, ker so bile na nekakem koru, po nemško „roženkranc“ molil — pa kako! Duhovnega sim nekoliko razumel, dekleta so pa tako berbrale, da nisim bil v stanu kar besedice razločiti, in ko bi ne bil duhovnega razumel, bi gotovo ne bil spoznal, če se tū po nemško ali po kitajsko moli. To ni molitev, temuč tlaka! — Kaj se tedaj čudite, da oživljajoči duh perve vere čedalje bolje peša, ker sami unanje šege, unanjo službo v škodo prave žive Kristusove vere povzdigujete in širite! Učite mladost — pa ne samo v Zagrebu, temuč povsod — Boga spodobno v duhu in v resnici častiti in moliti, in ves čas svojega življenja do zadnje ure ga bo rada častila in molila; take tlake pa se človek prej ali potlej gotovo naveliča.“ — Vemo, da se take spake tudi po Slovenskem vganjajo. Žalostno je zares, da se ljudi s nar svetejšimi rečmi noreca delajo!

* Visoko ministerstvo za uk in bogočastje je škofije slovenskih dežel poprašalo, alj bi še treba bilo, stare nemško-slovenske in s Bohoričico tiskane katekizme spet vnovič u natis dati. Za božjo voljo bodimo saj iz celega serca zadovoljni, ako se slovenska mladina po deželi eden pravopis brati in keršanski nauk u svojem maternem jeziku nauči! Kako izversten je „Mali katekizem za prvošolce“, ki so ga presv. knezo-škof Lavan-tinski sostavili, ki je že tiskan in le samo 5 kr. sr. velja!

Odgovorni izdaj. in vredn. A. Einspieler. Natisnil J. Leon u Celovcu.